

Motion till riksdagen

1986/87:Jo158

Martin Olsson (c)

Ändring i jordförvärvslagen (1979:230), m. m.
(prop. 1986/87:122)

I propositionen framläggs förslag till ändringar i jordförvärvslagen. Propositionen bygger i huvudsak på förslagen i betänkandet **Ds** Jo 1986:5 Översyn av jordförvärvslagen. I stort sett har dessa förslag mottagits positivt av remissinstanserna.

Förslagen i propositionen syftar till att öka regionalpolitiska hänsynstaganden och till att underlätta förvärv av jordbruksfastigheter även om dessa inte av lantbruksnämnden bedöms som utvecklade eller utvecklingsbara.

För mig som årligen sedan januari 1982 tillsammans med ett flertal medmotionärer väckt motioner (motionerna 1981/82:1920, 1982/83:1988, 1983/84:945, 1984/85:758 och 1985/86:Jo231) med krav på översyn av jordförvärvslagen i detta syfte är det med tillfredsställelse jag noterar att en sådan översyn verkstälts och att ett regeringsförslag nu framlagts.

Våra fem motioner har haft likartade yrkanden. Fjolårets utmynnade i krav på en "översyn av jordförvärvslagen för att bl. a. stärka förutsättningarna för nyförvärv och innehav av mindre jordbruk i syfte att verka för nyförvärv och innehav av mindre jordbruk i syfte att verka för en levande landsbygd och ökat tillgodoseende av människors önskemål att etablera sig på landsbygden."

Samtliga dessa nämnda fem motioner avlogs, de första åren även enhällig riksdag men under senare år endast av majoriteten. Det är glädjande att opinionen för förändringar av jordförvärvslagen successivt växt så att det nu – till synes under bred enighet – kan göras värdefulla förbättringar och anpassningar av den nuvarande lagen som ju utgick från 1970-talets erfarenheter och utvecklingstendenser.

Den nuvarande lagen syftar främst till att verka för uppbyggande av bärkraftiga heltids familj jordbruk samt till att dämpa prisutvecklingen på jordbruksfastigheter. Trots att jordbrukspolitiken allt sedan 1940-talet syftat till att skapa s. k. bärkraftiga enheter är majoriteten av dagens drygt 100 000 jordbrukarfamiljer deltid- eller fritidsjordbrukare.

Skulle den avsedda sammanslagningen till enbart bärkraftiga enheter få genomföras skulle bara en liten del av dagens antal självständiga brukningsenheter komma att bestå. Därav skulle följa en synnerligen negativ utveckling för landsbygden genom att allt färre skulle vara knutna till landsbygden som ägare och/eller brukare av jordbruk.

I våra motioner har vi varnat för en sådan utveckling och begärt att jordförvärvslagen i högre grad skulle bli ett verktyg för att få eller bevara en livskraftig landsbygd med tillräckligt befolkningsunderlag för trivsel, gemen-

skap och service. Som vi påpekat har svensk landsbygd alltid bestått av såväl heltids- som olika typer av deltids- och kombinationsjordbruk. En sådan struktur behövs även i framtiden för att bygderna skall vara levande. Jordförvärvslagen skall inte få vara ett hinder härför och inte heller få vara ett hinder för de familjer som vill etablera sig på landsbygden på mindre jordbruk.

När jag hösten 1985 i interpellation till dåvarande jordbruksministern frågade om regeringen avsåg att göra en översyn av jordförvärvslagen ungefär enligt de riktlinjer vi motionsledes krävt, hänvisade jordbruksministern bl. a. till strukturutredningens förslag och gav inga löften om att en översyn skulle syfta till att underlätta för förvärv av mindre jordbruk. Eftersom strukturutredningen föreslog olika åtgärder för att påskynda sammanslagningen av jordbruk genom ytterligare begränsningar av förvärvsrätten och genom gynnsammare skatteregler både för köpare och säljare om fastigheten genom förvärvet slogs samman med annan fastighet är det med tillfredsställelse man nu kan notera att regeringens föreliggande proposition inte synes ha påverkats av strukturutredningens förslag. Som Ingvar Karlsson i Bengtsfors och jag krävde i motionen 1984/85:1404 bör strukturutredningens förslag inte läggas till grund för lagstiftning.

Vad gäller de föreslagna ändringarna i jordförvärvslagen. främst 4 § där det anges när förvärvstillstånd "får" - inte som hittills "skall" - vägras är det viktigt att lagen kommer att tillämpas så att den dels underlättar boende och verksamhet på landsbygden och ger möjligheter för dem som vill etablera sig där som heltids-, deltids- eller fritidsjordbrukare att förvärvas fastighet, dels motverkar förvärv i kapitalplaceringssyfte och juridiska personers förvärv.

Eftersom viss oklarhet kan råda om syftet med lagändringarna och den avsedda tillämpningen bör jordbruksutskottet enligt min mening göra ett uttalande i sitt betänkande om dessa principer för tillämpningen av reglerna för lämnande av förvärvstillstånd.

Förutom att vi begärt ändring av reglerna som ensidigt prioriterar storleksrationalisering vid tillståndsgivning har vi i motionerna även tagit upp krav på översyn av den prisprövning som infördes år 1979 mot bakgrund av den ur många synpunkter oroande prisutvecklingen på jordbruksfastigheter under 1970-talet. I vår senaste motion påpekade vi att en översyn av prisprövningen borde göras "särskilt mot bakgrund av att flera exempel påtalats där den lett till föga rimliga resultat för jordbrukare som lagt ned tid, kraft och pengar på fastigheten under ett strävsamt liv och självklart har ett intresse och en rätt att få honom skäligen köpeskilling, när han skall avyttra".

Utredningsmannen föreslog borttagande av prisprövningen, medan regeringen synes ha gjort en skäligen kompromiss mellan olika intressen och strävanden genom att begränsa den till att förvärvstillstånd får vägras "om det är uppenbart att köpeskillingen eller annan ersättning avsevärt överstiger egendomens marknadsvärde".

Med den större frihet att förvärva fastigheter som nu föreslås hade det varit logiskt att - såsom vi framhöll i fjolårets motion - se över nuvarande förbud för syskon och deras avkomlingar att förvärva jordbruksfastighet utan lantbruksnämndens prövning. Bl. a. har länsstyrelsen i Örebro län i sitt remissyttrande angett att rätten för dessa släktingar att förvärva borde

återinföras. Eftersom frågan ej varit föremål för utredningsmannens prövning och eftersom regeringen enligt propositionen (sid. 16) avser att ta upp denna fråga "i samband med att frågorna om fler- och dödsdelsägande övervägs" avstår jag från att nu framföra förslag med förhoppning om att även denna fråga senare kan lösas i samförstånd.

Mot. 1986/87
Jo158

Nej till ökad kommunal förvärvs rätt

Ett av förslagen i propositionen om ändringar av jordförvärvslagen avviker klart från övriga förslag. Det gäller förslaget om ändring av 8 § innebärande att kommunernas rätt att förvärva jordbruksfastigheter ökas.

Enligt nuvarande utformning av denna paragraf får kommun "inte vägras tillstånd till förvärv av sådan fast egendom som med hänsyn till den framtida utvecklingen krävs för tätbebyggelse eller därmed sammanhängande anordning". I propositionen föreslås den avsevärda utvidgningen att det skall vara tillräckligt att en fastighet "till någon del krävs för tätbebyggelse..."

I specialmotiveringen anges inget om hur stor omfattning som "någon del" skall ha varken till yta eller som andel av fastigheten. Risk föreligger därför för att kommunerna genom den föreslagna ändringen kan förvärva fastigheter vars areal endast en mycket liten del beräknas komma att tas i anspråk för framtida bebyggelseutveckling.

Det bör observeras att utredningsmannen inte hade föreslagit någon ändring av denna paragraf, varför detta regeringsförslag inte varit föremål för granskning av remissinstanserna. I propositionen nämns under remissinstansernas synpunkter på s. 15 endast att "Svenska kommunförbundet anser att kommunerna bör befrias från skyldighet att söka förvärvstillstånd". Detta synes ha varit anledningen till att regeringen framlägger ett förslag som varken utredningen föreslagit eller som kan ha samband med strävandena att underlätta för privatpersoner att förvärva jordbruk eller hänsynstagandet till regionalpolitiska strävanden.

Redan med nuvarande lagstiftning, bl. a. genom lagen om kommunal förköpsrätt och möjligheterna till expropriation för allmänna ändamål samt jordförvärvslagen, har kommunerna enligt min mening tillräckliga rättigheter och möjligheter att förvärva mark för tätbebyggelseutveckling och annat.

Att vidga kommunernas rätt till att i jordförvärvslagen införa en bestämmelse som ger dem rätt att förvärva – och behålla – varje jordbruksfastighet vars mark "till någon del" kan komma att behövas för tätortsutveckling är varken erforderligt eller lämpligt. Dessutom har som nämnts denna lagändring inte fått den belysning som en remissbehandling skulle ha gett.

Riksdagen bör enligt min mening på anförda skäl avslå förslaget i propositionen om ändring av jordförvärvslagens 8 §.

Hemställan

Med hänvisning till det anförda hemställs

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att utgångspunkten för beviljande av förvärvstillstånd skall vara att stimulera boende och verksamheter på landsbygden och att fastigheter skall få förvärfvas för såväl heltids- som deltid- och fritidsjordbruk.

2. att riksdagen avslår förslaget i propositionen 1986/87:122 vad
gäller ändring av jordförvärvslagens 8 §.

Mot. 1986/87
Jo158

Stockholm den 21 april 1987

Martin Olsson (c)

